

Saksfremlegg

Sakens gang

Saksnummer	Møtedato	Utvalg
	15.11.2022	Formannskapet
	08.12.2022	Kommunestyre

Handlings- og økonomiplan 2023 - 2026 - Hustadvika kommune

Kommunedirektørens innstilling

1. Kommunestyret vedtar forslag til Handlingsprogram for 2023 – 2026, herunder årsbudsjett for 2023 og økonomi- og handlingsplan for 2023 - 2026. Her inngår bevilgningsoversikt drift og investering, samt sum bevilgning drift (rammeområder) med 942,9 mill. kroner og investering varige driftsmidler (investeringsprosjekter) med 275,7 mill. kroner.
2. I medhold av eiendomsskatteloven §§ 2 og 3, fattes følgende vedtak om eiendomsskatteutskrivningen i Hustadvika kommune for 2023:
 - a. Hustadvika kommune skal i medhold av eiendomsskatteloven §§ 2 og 3a skrive ut eiendomsskatt på alle faste eiendommer i hele kommunen for 2023.
 - b. Det skrives ut eiendomsskatt på det særskilte skattegrunnlaget redusert med fem syvendedeler i 2023 (jf. overgangsregel til eiendomsskatteloven §§ 3 og 4 første ledd første pkt.). Skattesatsen på det særskilte skattegrunnlaget i tidligere Fræna kommune er 7 promille. Skattesatsen på det særskilte skattegrunnlaget i tidligere Eide kommune er 2 promille.
 - c. Den generelle skattesats som skal gjelde for de skattepliktige eiendommene settes til 7 promille (esktl. § 13). I medhold av eiendomsskatteloven § 12a differensieres satsen ved at den skattesats som gjelder boliger og fritidseiendommer settes til 4 promille av skattegrunnlaget.
 - d. For boliger og fritidseiendommer gjelder et bunnfradrag på kr. 200 000,- (esktl. §11).
 - e. Eiendomsskatten for 2023 skrives ut i 4 terminer, men likevel slik at den kan deles i 1 og 12 terminer.
 - f. Med hjemmel i eiendomsskatteloven § 7 gis følgende fritak:
 - i. Stiftelser eller institusjoner som tar sikte på å gagne kommunen, fylket eller staten jf. § 7 bokstav a.
 - ii. Eiendommer tilhørende frivillige lag og organisasjoner som blir brukt til idrett, religiøse og allmenntilgode formål herunder barnehager og båthavner som blir drevet av frivillige organisasjoner.

- iii. Andre som kan oppfylle intensjonen i loven, kan søke om fritak. Sakkyndig nemnd blir gitt fullmakt til å avgjøre søknadene.
- iv. Bygninger som har historisk verdi jf. § 7 bokstav b.
- v. Bygninger som helt eller delvis blir brukt til husvære. Fritaket gjelder opptil 3 år fra den tid midlertidig brukstillatelse er gitt eller bygget står ferdig, jf. § 7 bokstav c. Sakkyndig nemnd blir gitt fullmakt til å avgjøre enkeltsaker om skattefritak.

3. Hustadvika kommune tar opp lån på 224,6 mill. kroner i hht. lånebehov i budsjettet for 2023. Lånet forutsettes avdratt over investeringenes levetid, og reguleres i samsvar med reglene om minste tillatte avdrag.

4. Hustadvika kommune tar i tillegg opp et lån (Startlån) i Husbanken på 20 mill. kroner for videre utlån. Innfridde utlån brukes til ekstraordinære avdrag på løpende lån.

5. Økonomiske mål:

- Netto driftsresultat: 1,75 %
- Disposisjonsfond 5 % av brutto driftsinntekter
- Lånegjeld: Gjeldsgraden skal ikke overstige 100% av brutto driftsinntekt justert for ubrukte lånemidler og gjeld på selvkost.

6. Kommunestyret ber om at det legges fram en sak i 2023 om fremtidig drift av grunnskoletilbudet i Hustadvika kommune. Dette skal være en utredning med forslag til endringer som følge av lavere rammeoverføringer til skoleområdet i fremtiden. Endringene som foreslås skal være grundig vurdert, inkludere brukermedvirkning og bidra til faglig kvalitet for alle elevene. Målet er utvikling av en Hustadvikaskole som er attraktiv for innbyggere og for rekruttering av pedagogisk personale. Utredning og vurderinger som angår SFO-tilbudet må være del av dette sakskomplekset. Kommunedirektøren står fritt til å hente inn ekstern kompetanse ved behov, men innenfor dagens rammer. Saken legges frem for kommunestyret senest i november 2023.

7. Med mindre annet følger av statlige direktiver med videre, skal kommunens avgifter, betalingssatser og gebyrer for 2023 normalt indeksreguleres i forhold til forventet lønns- og prisvekst. Det er fremmet egne saker på selvkost, helse og oppvekstområdet.

Saksopplysninger/sammendrag

Denne økonomiplanen er den tredje som fremmes for Hustadvika kommune. Det økonomiske utgangspunktet for Hustadvika er svært krevende, og økonomien er stram. Statsbudsjettet for 2023, renteøkningen og økt prisstigning i 2022 bidrar til dette. Hustadvika kommune må sikre at utgiftene er bedre tilpasset våre inntektsforutsetninger.

Statsbudsjettet for 2023 betyr en vesentlig utfordring for kommunen siden økt deflator høsten 2022 ikke blir refundert fra staten. Per 6. oktober utgjorde dette beløpet 11 mill. kroner. Denne utfordringen vil kommunene i Norge ta med seg

inn i fremtiden. Økningen i finansutgifter som følge av det siste årets renteøkninger slår også betydelig ut i våre budsjetter.

I 2020, 2021 og 2022 er det gjennomført tiltak for å tilpasse driften i den nye kommunen. Til en viss grad har vi lykket med dette, men ikke alle tiltak har gitt ønsket effekt og på noen områder har utgiftene økt på grunn av nye behov. På skole- og barnehageområdet er det betydelige merforbruk. Noe av dette skyldes at innsparingstiltak ikke har lykket som forutsatt.

KOSTRA tallene viser at kommunen beveger seg i riktig retning, men ikke hurtig nok i forhold til endringene i rammer som nå skjer.

Situasjonen er utfordrende, og vi ser nå at økt rentenivå og økt gjeld medfører betydelige utgiftsøkninger. Økte avdrag var forventet, men den kraftige økningen i rentenivå kom tidligere enn ventet.

Forholdet til kommuneplanen

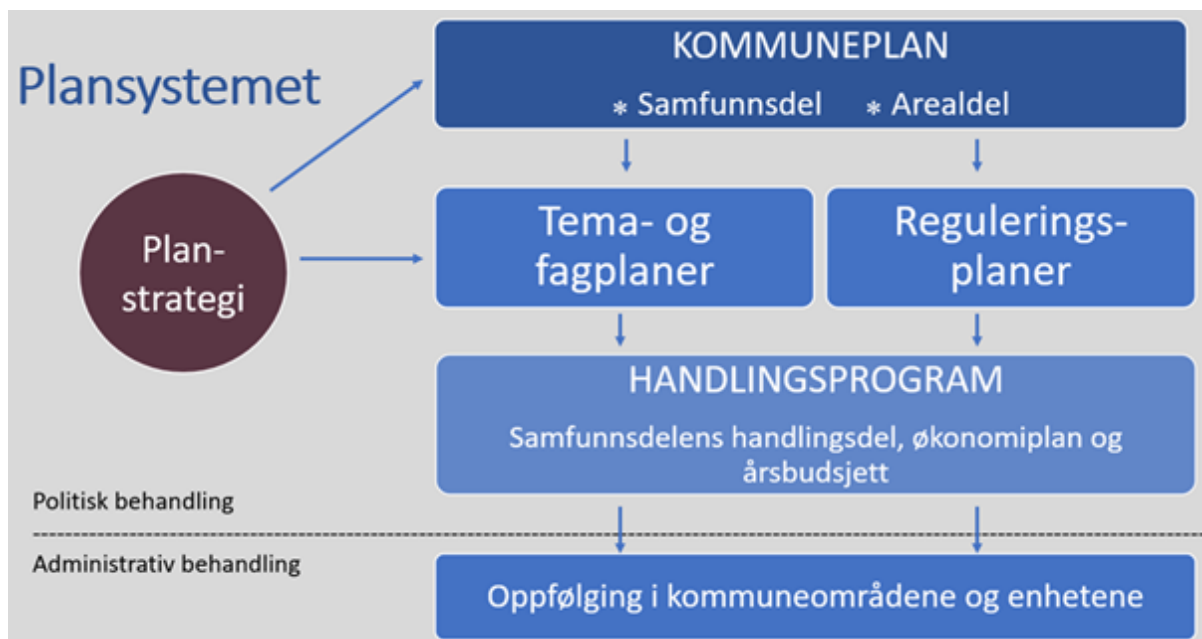
Kommuneplanens samfunnsdel for Hustadvika kommune 2020-2032 er kommunens felles, overordnede og helhetlige plan. Kommuneplanens samfunnsdel definerer de målsettinger Hustadvika kommune som tjenesteprodusent og samfunnsutvikler styrer etter. Planen er viktig for utvikling av kommunen de neste 12 årene. Her legges grunnlag for en positiv utvikling i Hustadvika kommune. Kommuneplanens samfunnsdel ble enstemmig vedtatt i kommunestyremøtet den 17. september 2020.

Målstrukturen i samfunnsdelen skal reflekteres i kommuneplanens handlingsdel. Økonomiplan som kommuneplanens handlingsdel innebærer at den i tillegg til økonomi også prioriterer hvordan kommuneorganisasjonen skal arbeide for å følge opp samfunnsdelen.

Kommuneplanen har 8 hovedmål, flere delmål og en rekke strategier. De er gruppert i følgende innsatsområder:

1. Samfunnsutvikling
2. Arbeid og næring
3. Kultur, frivillighet, idrett og friluftsliv
4. Helse
5. Oppvekst
6. Samferdsel og infrastruktur
7. Natur og miljø
8. Kommuneorganisasjonen

Disse innsatsområdene med sine definerte mål skal betraktes som reelt styringsverktøy for kommuneorganisasjonen. Tjenesteområdene må ta stilling til hvilke satsingsområder og mål i samfunnsdelen som angår eget område og vurdere hva det betyr for egen virksomhet.

Budsjettprosessen

Det har vært krevende å få gjennomført noen av de vedtatte innsparinger i 2022. Kommune opplever at rammeområdene som skal levere kutt har merforbruk.

Årsrapport og regnskap for 2022 vil vise endelige tall på nyåret. Siste tertialrapportering per 31.08 viser at kommunen sannsynligvis kommer ut med et betydelig merforbruk i 2022. I tertialrapporten per 31.08. er dette estimert til 35 mill. kroner. Økte tilskudd som følge av mottatte flyktninger vil rette opp noe av avviket, men summen er ennå usikker. Regjeringen har lovet å komme tilbake med et revidert budsjett i november 2022 med kompensasjon for Covid 19 utgifter i år (2022). Kommunenes Sentralforbund (KS) er pessimistisk til om dette vil bli tilstrekkelig til å dekke utgiftene. Beløpet er ikke kjent. Samtidig kommer det nå signaler fra KS om at de forventer en betydelig økning i skatteinntektene også på slutten av dette året. Samlet kan dette bety at merforbruket i 2022 blir betydelig redusert, men vi skal være klar over at dette er engangsinntekter for 2022.

Det økonomiske utfordringsbildet som har vært beskrevet administrativt i budsjettskriv I for 2023 - 2026 er på 62,5 mill. kroner. I tillegg må det identifiseres ytterligere tiltak utover i økonomiplanperioden for å nå de økonomiske målsettinger som er vedtatt. Dette er store tall og store utfordringer. Kommunedirektøren har i skissen til økonomiplan tatt utgangspunkt i disse utfordringene.

Mange rammeområder har i løpet av august - oktober levert innsparingsforslag og tiltak. Andre har ikke funnet rom for kutt. I tillegg er det kommet frem behov for økte ressurser på flere rammeområder. Kommunedirektøren har kun foreslått å øke rammene der det vurderes tvingende nødvendig.

Kutt og tillegg i rammen for 2023 er kommentert senere i saken og spesifisert i detalj i selve budsjettokumentet. Det er særlig tre områder som har fått betydelige krav til nedskjæringer. Det er Barnehage, Skoler og Bofelleskap.

I denne økonomiplanen er det ikke foreslått såkalte «ostehøvel» nedtrekk. Stort sett alle endringer er spesifisert.

Omstillingsarbeid og forholdet til vedtatte planer

Planer for oppvekstområdet og plan for helse og velferd er ferdige og er vedtatt i kommunestyret. Disse planene vil få stor betydning for fordeling av midler i årene som kommer og hvilke investeringstiltak som vil bli foreslått. For de fleste store prosjekt har kommunedirektøren foreslått å legge tiltakene noe fram i tid. Dette gjelder også styrking av bemanning som er foreslått i helse og velferdsplanen. Dette er foreslått som bidrag for å få økonomiplanen i balanse.

Kommunedirektøren har i år for andre gang utarbeidet en investeringsplan 10 år frem i tid. Det sier seg selv at disse tiltakene langt frem i tid per i dag er lite konkrete og at tallene er basert på skjønn, men forslagene fra kommunedirektøren er ment som en pekepinn på den retningen kommunen må gå.

Sammenligning med andre og statistikk

Det er nyttig for kommunen å sammenligne seg med andre kommuners drift. En måte å gjøre dette på er å sammenligne seg med de kommuner som er lik vår egen og med landsgjennomsnittet. I budsjettokumentet er det lagt ved flere slike oversikter. Disse viser at Hustadvika kommune på flere områder driver dyrt, mens vi har et forbruk under snittet på andre områder. Kommunen driver dyrt på de store og utgiftskrevende områdene.

I 2022 er det innledet et samarbeid med flere andre kommuner for å utvikle oss videre. Oppvekstsektoren har kommunen kontakt med Sogndal kommune og pleie og omsorg har hatt møter med Ørsta kommune. Så langt har dette gitt administrasjonen mange gode innspill. Vi har også et utstrakt og godt samarbeid med statsforvalteren, nabokommuner og andre kommuner i fylket der arbeidsmåter og fagspørsmål blir drøftet.

Om registeret om betinget godkjenning og kontroll (ROBEK)

Hustadvika kommune har et disposisjonsfond og ikke noe underskudd fra tidligere år. Det ligger inne en betydelig bruk av disposisjonsfondet i økonomiplanperioden. Fondet gjør at kommunen kan bruke noe tid på sitt omstillingsarbeid. Likevel er det slik at uforutsette hendelser og tiltak raskt kan endre situasjonen. Kommunedirektøren gjør derfor oppmerksom på at en økonomiplan vedtatt med netto merforbruk vil føre kommunen inn i ROBEK registeret. Dette skjer hvis disposisjonsfondet blir brukt opp og kommunen har et merforbruk ut over dette.

Vurdering

Kommunedirektøren mener kommunen er avhengig av å gjennomføre tiltak minimum på det nivå som er foreslått i løpet av økonomiplanperioden.

I forslaget til økonomiplan er det lagt inn tilstrekkelige kutt og endringer til at disposisjonsfondet ikke reduseres mer enn til 3,9 av driftsinntektene. Dette er under kommunestyrets mål for fondet som utgjør 5 %. Nødvendigheten og

nytt av å ha et disposisjonsfond er etter kommunedirektørens mening udiskutabelt. Disposisjonsfondet gjør også nå at Hustadvika kan bruke litt mer tid på å redusere driftsnivået. Hvis tilstrekkelig kutt ikke blir gjennomført vil fondet raskt bli redusert og til sist være brukt opp.

Inntektsrammer for 2023 - 2026

Hustadvika er en lavinntektskommune. Våre skatteinntekter er i 2023 forventet å utgjøre 80,4 (82,4) % av landsgjennomsnittet. Dette gjør at kommunen mottar betydelige skatteutjevningmidler. Likevel har kommunen samlet kun noe over 94 prosent av landssnittet i skatteinntekter.

Eiendomsskatt på verk og bruk er under avvikling. En sjuendedel av inntekten forsvinner hvert år. I 2023 vil 5/7 av inntektene være borte. Kompensasjonen for endringer i regelverket for eiendomsskatt fra 2020, bortfall av skatt på verk og bruk - produksjon, utgjør 5,7 mill. kroner i 2023. Dette er mer enn 3,0 mill. kroner mindre enn det som var forutsetningen da refusjonsordningen ble innført. I kommunens budsjett er dette inkludert i rammetilskuddet fra staten.

Foreslåtte driftsrammer for 2023 er utfordrende for kommunen. Det må gjennomføres betydelige kutt og besparelser. Kutt i rammene er nevnt i siste avsnitt av denne sak.

Handlingsregler i økonomiplanen

Kommunestyret har vedtatt handlingsregler slik:

Netto driftsresultat: 1,75 %

Disposisjonsfond: 5 %

Gjeldsgrad: 100 %

Kommunedirektøren foreslår å videreføre disse målsettingene selv om kommunen nå er langt unna å oppfylle disse målene.

Investeringer

Det er planlagt et omfattende investeringsprogram for kommunen inneværende år og videre i økonomiplanperioden. Det vil gi økte utgifter til avdrag og renter. Kommunedirektøren har foreslått å legge flere prosjekter frem i tid.

Det er ikke ventet at de store investeringene i formålsbygg vil gi vesentlige besparelser i driftsutgiftene bortsett fra helsehuset som kan redusere kommunens leieutgifter.

Det ligger noen mindre tiltak i budsjettet som gir innsparing eller større kapasitet.

Kommunedirektøren foreslår investeringer i tilrettelegging for boligbygging og næringsutvikling. Det skjer mye positivt i kommunen på disse områdene og det er interesse for næringstomter. Boligtomter i sentrale strøk av kommunen er lett å selge. Kommunedirektørens forslag er offensivt og betydelig, men det er gode

muligheter for å få disse midlene raskt tilbake. Kommunen er en viktig aktør for å skape aktivitet og bosetting. Den økonomiske situasjonen i landet er nå usikker og avventende, men dette kan forhåpentligvis snu. Kommunen må være klar til å tilby tomter og tjenester når de blir etterspurt.

Kommunedirektøren foreslår å bevilge 20 mill. kroner til Startlån for 2023. Startlån er et godt virkemiddel for kommunen til å gi flere muligheten til å eie egen bolig, sørge for bosetting på bygdene og å gjøre flere selvhjulpne.

Utvikling i netto driftsresultat, disposisjonsfond og gjeld

Handlingsreglene	Regnskap 2020	Regnskap 2021	Budsjett 2022	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026
Netto driftsresultat i % av inntekter	0,29 %	4,60 %	-0,59 %	-2,45 %	-0,21 %	-0,26 %	0,10 %
Disposisjons i prosent av utg.	3,26 %	8,34 %	6,99 %	4,29 %	4,07 %	3,81 %	3,91 %
Gjeld i % av driftsinntekter u selvkost	82,83 %	90,48 %	91,20 %	96,87 %	95,33 %	104,17 %	114,19 %

Netto driftsresultat

Denne oversikten viser at netto driftsresultat er blir negativt i 2023, 2024 og 2025, og vil gå i en liten pluss i 2026. Hustadvika kommune vil alle disse årene ligge under målsettingen om 1,75 % netto driftsresultat.

Disposisjonsfondet

Hustadvika startet 2021 med et disposisjonsfond på 39 mill. kroner som per 31.12.2022 hadde vokst til 100 mill. kroner. Oversikten over viser hvordan utviklingen i disposisjonsfondet blir med de forutsetninger som er lagt inn i skissen til ny økonomiplan. Disposisjonsfondet vil reduseres til 4 % av driftsinntektene (om lag 50 mill. kroner).

Det er verdt å merke seg at regnskapsåret 2022 ennå er en usikker post, men prognosen viser et regnskap med stort merforbruk på rammeområdene. Det er likevel gitt signal om betydelige økte tilskudd som følge av mottak av flyktninger og økte skatteinntekter. Likevel slik at det må forventes et underskudd i 2022.

Kommunestyret har som målsetting at disposisjonsfondet skal utgjøre 5 % av sum driftsinntekter.

Gjeldsutviklingen

Kommunen har på sikt et stort behov for investeringer og gjeldende økonomiplan gir klare føringer på aktuelle tiltak. Gjelden i kommunen øker utover målsettingen om 100 % av driftsinntektene. Dette medfører at det må ryddes plass for renter og avdrag i årene som kommer.

Endringer i rammeområder

Sum bevilgning drift	Rev. Budsjett 2022	Deflator	Trekk Covid	Økning/ Nye tiltak	Interne endringer	Reduksjon	Budsjett 2023	Budsjett 2024	Budsjett 2025	Budsjett 2026
Politisk styring	7 181	265	0	600		-950	7 096	6 496	7 096	6 496
Kommunedirektøren	52 394	1 938	0	13 220	850	-1 275	67 127	55 252	55 252	55 252
Samfunnsutvikling	18 654	690	0	300		-660	18 984	18 984	18 784	18 784
Familiens hus	102 288	3 784	-120	2 000	-8 187	-900	98 865	98 465	98 465	98 465
Oppvekst felles	112 955	4 179	0			0	117 134	114 134	111 134	108 134
Kommunale barnehager	56 231	2 080	-175			-2 000	56 136	51 936	47 736	47 736
Skoler	178 690	6 611	-520			-7 000	177 781	170 031	167 531	164 931
Helse og velferd felles	15 268	564	0				15 832	15 832	15 832	15 832
Helse og mestring	44 183	1 634	-2 200	1 800	-663		44 754	44 754	44 754	44 754
Hjemmebaserte tjenester	56 548	2 092	-250	500	150		59 040	59 040	59 040	59 040
Institusjoner og omsorgsleiligh	111 874	4 139	-875		-150		114 988	114 988	114 988	114 988
Bofellesskap	109 762	4 061	-300		7 700	-2 500	118 723	116 223	113 723	113 723
NAV	15 404	569	0				15 973	15 973	15 973	15 973
Kommunalteknikk	-2 723	-101	-50			-4 350	-7 224	-7 224	-7 224	-7 224
Bygg og eiendom	42 741	1 581	-510	600		-1 200	43 212	42 412	41 412	41 412
Plan og byggesak	3 922	145	0	1 233		-300	5 000	4 500	4 500	4 500
Brann og beredskap	12 038	445	0	142		-100	12 525	12 275	12 275	12 275
Landbruk og miljø	2 947	109	0	33		-100	2 989	2 989	2 989	2 989
Fellesutgifter pensjon	-20 500	0	0			-5 500	-26 000	-26 000	-26 000	-26 000
SUM bevilgning	919 857	34 785	-5 000	20 428	-300	-26 835	942 935	911 060	898 260	892 060

Det er gjennom budsjettprosessen utarbeidet et samlet trekk i rammene på nesten 27 mill. kroner. I tillegg kommer trekk med 5 mill. kroner på grunn av bevilgede Covid – 19 midler i 2022. Trekk i rammen er kommet frem som konkrete kutt og effektiviseringer. Det skal ellers nevnes at av trekket i 2023 er det om lag 16 mill. kroner som direkte går direkte ut over tjenestetilbudet.

Kommunedirektøren vil følge opp alle kutt og innsparinger utover året.

Samtidig som det er gjort betydelig kutt er rammene foreslått økt samlet med 20 mill. kroner i 2023 utover den kommunale deflatoren. Det største beløpet er en engangsbevilgning på 12 mill. kroner til rundkjøring i Malmefjorden.

Kutt i rammene ligger videre inne med 20 mill. kroner i 2024, 13 mill. kroner i 2025 og 6 mill. kroner i 2026.

Oppsummert kan vi derfor konkludere med at det ligger betydelig kutt i rammene på rammeområdene for Hustadvika kommune i kommunedirektørens skisse til økonomiplan for 2023 – 2026.

Detaljer på kutt per rammeområde i 2023 er beskrevet i økonomiplandokumentet. Det er kommunedirektørens klare oppfatning at det meste av kuttene må tas gjennom nedtrekk av antall stillinger. Den største reduksjonen i stillinger vil komme på barnehage og skoleområdet, men mange andre rammeområder må kutte stillinger for å holde rammen i skissen til budsjett.

Driftsbudsjettet 2023 salderes ved bruk av disposisjonsfond med 33,7 mill. kroner i skissen fra kommunedirektøren.

Handlings- og økonomiplandokumentet

Det er utarbeidet et Handlings- og økonomiplandokument for Hustadvika kommune for 2023 – 2026. Planen finnes kun i digitalversjon. Lenke til dokumentet finner du her:

<https://budsjett.hustadvika.kommune.no/2023/>

Økonomiske konsekvenser

Denne saken gir betydelige økonomiske konsekvenser. Dette er belyst i denne saken og i budsjettdokumentet.

Klima og miljøkonsekvenser

Hustadvika kommune forurensrer ikke miljøet i betydelig grad, men vår virksomhet har stor betydning for å ivareta miljøet bl.a. gjennom vår aktivitet på tilsyn, vann, avløps og renovasjonsområdet. Dokumentet har et eget avsnitt om klima og miljø i Hustadvika kommune.